

สิทธิของผู้ต้องหาในการอุทธรณ์คำสั่งไม่ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวน THE RIGHTS OF THE ALLEGED OFFENDER TO APPEAL AGAINST THE ORDER NOT TO BE RELEASED FOR A TEMPORARY PERIOD IN THE INQUIRY STAGE

วันที่รับต้นฉบับบทความ: 5 มกราคม 2563

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ: 14 กุมภาพันธ์ 2563

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 29 กุมภาพันธ์ 2563

คมสัน สุขมาก*

Khomsan Sugmak

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในการอุทธรณ์คำสั่งไม่ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวนโดยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศและกฎหมายของประเทศไทย รวมถึงวิเคราะห์ปัญหาที่ผู้ต้องหาไม่มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวน และปัญหาระยะเวลาการควบคุมตัวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ตลอดจนปัญหาบุคคลผู้มีอำนาจในการพิจารณาใช้ดุลยพินิจไม่ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวน ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว พบว่าเมื่อบุคคลถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมดำเนินคดีตามกฎหมาย ย่อมตกเป็นผู้ต้องหาและถูกควบคุมตัวไว้เพื่อสอบสวนที่สถานีตำรวจภายในเวลา 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน ผู้ต้องหาประสงค์ที่จะขอปล่อยตัวชั่วคราวโดยยื่นเสนอต่อผู้มีอำนาจพิจารณาคือหัวหน้าพนักงานสอบสวน เมื่อผู้มีอำนาจพิจารณาแล้วสั่งไม่ปล่อยตัวชั่วคราว คำสั่งดังกล่าวถือเป็นขั้นสุดท้าย การพิจารณาการคัดค้านการควบคุมตัวในชั้นสอบสวนไม่ได้ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายและระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนก่อนฟ้องคดียาวนานเกินไปสำหรับบางคดี รวมถึงการใช้ดุลยพินิจของผู้มีอำนาจในการสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราว ขาดการตรวจสอบถ่วงดุลอาจทำให้ผู้ต้องหาเสียสิทธิและเสรีภาพ และไม่ได้รับความเป็นธรรมจากกระบวนการยุติธรรม จึงเห็นควรเพิ่มเติมข้อความตามวรรคท้ายประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1 โดยบัญญัติว่า “ให้ผู้ต้องหาสิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวนต่อผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจสูงกว่าอีกระดับชั้นหนึ่งเป็นผู้พิจารณา โดยผลการอุทธรณ์ให้ถือเป็นขั้นสุดท้าย และเห็นควรแก้ไขมาตรา 87 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยจำกัดเวลาควบคุมตัวผู้ต้องหาให้สั้นลง รวมทั้งให้มีคณะกรรมการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนระดับสถานีตำรวจ

* รองผู้บังคับการกองคดีปกครองและคดีแพ่ง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ประกอบด้วย 1) หัวหน้าสถานี 2) หัวหน้างานป้องกันปราบปราม 3) หัวหน้างานสืบสวน 4) หัวหน้างานสอบสวน และ 5) พนักงานสอบสวนเจ้าของคดี

คำสำคัญ: สิทธิของผู้ต้องหา, ชั้นสอบสวน, การปล่อยตัวชั่วคราว

ABSTRACT

The objectives of this research are to examine concepts, theories, and laws concerning protecting the rights of suspects and accused - in order to appeal for a temporary release period in the inquiry stage. The study is comparative research between the laws of foreign countries and the law of Thailand. The researcher analyzed the problem of whether suspects and accused are not entitled to appeal against the order not to be released for a temporary period in the inquiry stage. Also, the problem of detention of the accused in the investigation level, including issues about persons having the power to consider and exercise discretion, not temporarily released at the inquiry level, which affects the rights and liberties of the accused in order to find a way to solve the mentioned problem. The research indicated that when a person is arrested and prosecuted by the law. The arresting officer will detain a suspect for investigation at the police station within 48 hours from the time of the arrest. If the suspect would like to request a temporary release, it can be done by submitting a petition to the authority, which is the Chief of Investigation Officer. If the petition is denied, it is considered a final order. Therefore, the appeal for objections to detention has not passed the law - the length of detention before the prosecution is taking longer than some cases. Nonetheless, the suspects may lose their rights to fight and justice in the process. The researcher suggests as follows it is recommended to add the statements under the last paragraph, the Criminal Procedure Code, Section 108/1, provided that “the accused has the right to appeal the order of provisional release not in the investigation level to the supervisors with the powers that are higher than the other levels as the consideration. Therefore, the result of the appeal is final and agreed upon Section 87 of the Criminal Procedure Code. It should be amended by allowing a shorter time limit for detaining the accused, including the temporary release committee for investigating the accused at the police station level, consisting of 1) the Station Chief, 2) the Chief of Prevention, 3) Inspector Officer, 4) the Chief of Investigation, and 5) Investigation Officer.

Keywords: alleged offender, inquiry stage, temporary release period.

บทนำ

ในชั้นสอบสวนการควบคุมตัวผู้ต้องหาจะต้องขอฝากขังต่อศาลซึ่งเป็นกระบวนการในชั้นพิจารณาก่อนฟ้องนั้น ในคดีอาญาทั่วไปหากผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหรือประกันตัวตามที่กฎหมายบัญญัติ พนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ที่สถานีตำรวจได้สูงสุดไม่เกิน 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน หลังจากนั้นหากยังมีความจำเป็นในการควบคุมตัวผู้ต้องหาเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนต่อไป พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการที่รับสำนวนการสอบสวนจะต้องนำผู้ต้องหานั้นมาขออำนาจศาล ผัดฟ้องหรือฝากขังเป็นคราว ๆ ไปภายในกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนด ซึ่งขึ้นอยู่กับอัตราโทษของข้อหาที่ต้องหาว่าได้กระทำความผิด โดยกรณีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 6 เดือน แต่ไม่ถึง 10 ปี หรือปรับเกินกว่า 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติดกันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 12 วัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน 48 วัน กรณีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติดกันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 12 วัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน 84 วัน เป็นต้น โดยศาลจะสั่งขังผู้ต้องหาไว้ในเรือนจำหรือที่สถานีตำรวจก็ได้ แต่ในกรณีที่ศาลสั่งขังครบ 48 วันแล้ว หากพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอขังต่อไปอีกโดยอ้างเหตุจำเป็น ศาลจะสั่งขังต่อไปได้ก็ต่อเมื่อพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนได้แสดงถึงเหตุจำเป็นและนำพยานหลักฐานมาให้ศาลได้สวนจนเป็นที่พอใจแก่ศาล โดยผู้ต้องหาจะแต่งทนายเพื่อแถลงข้อคัดค้านและซักถามพยานก็ได้ หากไม่ ผัดฟ้องหรือฝากขังหรือฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดแล้วแต่กรณี ศาลจะต้องปล่อยตัวผู้ต้องหานั้นเป็นอิสระไปก่อน หลังจากนั้นพนักงานอัยการต้องพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยต่อศาลต่อไป ทั้งนี้ในระหว่างที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวดังกล่าวข้างต้น ผู้ต้องหาจะมีสิทธิได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหรือประกันตัว โดยยื่นคำร้องต่อเจ้าพนักงานหรือศาลที่ควบคุมหรือกักขังผู้ต้องหา

จากบัญญัติ มาตรา 87 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานี้ แม้จะชอบด้วยกฎหมาย แต่ก็มีความไม่ยุติธรรมของตัวบทในการให้สิทธิแก่เจ้าพนักงานยุติธรรมดำเนินคดีโดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา อันเป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเสมือนผู้กระทำความผิดอันขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่บัญญัติว่า “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” และ “ก่อนคดีพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” กล่าวคือ จำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษา ในส่วนของผลของการฝากขังกล่าวคือ ในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาที่พนักงานสอบสวน อ้างเหตุจำเป็นตามกฎหมายเพื่อขอฝากขัง ซึ่งหากมีการฟ้องคดีและศาลตัดสินคดีหรือยกฟ้องจำเลยในชั้นสอบสวนที่มีการฝากขังผู้ต้องหาไปแล้ว เท่ากับว่าจำเลยได้รับโทษทางอาญาทั้ง ๆ ที่ตนมิได้กระทำความผิด

แต่เป็นผลมาจากความล่าช้าในการดำเนินคดีกับผู้ต่อนั้นเมื่อการพิจารณาไม่สามารถเริ่มต้นได้ เพราะยังมิได้มีการฟ้องคดีด้วยเหตุผิดฟ้องหรือฝากขังของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ หากต่อมาได้มีการฟ้องผู้ต้องหาและศาลพิพากษายกฟ้องเท่ากับว่าผู้ต้องหาติดคุกไปแล้ว ทำให้ผู้ต้องหาที่พ้นจากข้อกล่าวหาในคดีได้รับความเสียหาย เสียชื่อเสียง อีกทั้งการถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งผู้ต้องหาได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ไม่ว่าด้วย เหตุผลใดก่อนมีการฟ้องคดีในชั้นพนักงานสอบสวน ไม่มีบทบัญญัติใดให้สิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งที่ขอ ปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหา ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายในการสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาไม่มีความผิด และตรงกันข้ามกับการสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นศาล ซึ่งในชั้นการพิจารณา ของศาลผู้ร้องขอมีสหิทธิยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 ทวิ ที่บัญญัติไว้ความว่า “ในกรณีที่ศาลสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว ผู้ร้องขอมีสหิทธิ ยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ ดังนี้ คำสั่งของศาลชั้นต้นให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ คำสั่งของศาล อุทธรณ์ให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกา” ตามบทบัญญัติดังกล่าวและกรณีศึกษาข้างต้นจะเห็นได้ว่า สิทธิของ ผู้ต้องหาในการอุทธรณ์คำสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวนนั้นมีปัญหาที่ต้องศึกษา ดังนี้

ประการที่หนึ่ง ปัญหาสิทธิของผู้ต้องหาในการอุทธรณ์คำสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้น สอบสวน ในกระบวนการสอบสวนชั้นตำรวจนั้น เมื่อจับกุมผู้ต้องหาแล้ว พนักงานสอบสวนจะรับตัว ผู้ต้องหาไว้สอบสวน ซึ่งสามารถควบคุมตัวผู้ต้องหาได้ในระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนด คือ ควบคุม ตัวผู้ต้องหาได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน

ประการที่สอง ปัญหาระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนก่อนฟ้องคดี กล่าวคือ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคหก ที่ให้อำนาจศาลสามารถ สั่งขังผู้ต้องหาได้หลายครั้งติดกัน เปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานใช้ดุลยพินิจซึ่งกระทบสิทธิของผู้ต้องหา ซึ่งระยะเวลาในการฝากขังที่กฎหมายกำหนดไม่สอดคล้องและไม่เอื้อประโยชน์ในการคุ้มครองสิทธิ ของผู้ต้องหาที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ การไม่กำหนดระยะเวลาให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงาน อัยการส่งฟ้องผู้ต้องหาให้แน่นอน การไม่บริหารเวลาให้เหมาะสมอย่างมีประสิทธิภาพ ล้วนก่อให้เกิด การล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชนได้

ประการที่สาม ปัญหาผู้มีอำนาจพิจารณาการสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 106(1) บัญญัติว่า “คำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหา หรือจำเลยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ไม่ว่าผู้นั้น ต้องควบคุม หรือขังตามหมายศาล ย่อมยื่นได้ โดยผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง” ดังนี้ ในกรณีที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมอยู่และยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล ให้ยื่นต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงาน อัยการได้ แล้วแต่กรณี

จากข้อเท็จจริงและสภาพปัญหาดังกล่าว การวิจัยนี้จึงต้องการทราบปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาในการอุทธรณ์คำสั่งไม่ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวนว่าเหมาะสมและสอดคล้องตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยศึกษาถึงหลักการเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาในการอุทธรณ์คำสั่งไม่ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวน ซึ่งจะนำไปสู่แนวทางการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับกรณีดังกล่าวต่อไปในอนาคตได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ความเป็นมาที่เกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาในการอุทธรณ์คำสั่งไม่ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวน
2. เพื่อศึกษาปัญหากฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาในการคัดค้านการไม่ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวน
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาในการอุทธรณ์คำสั่งไม่ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวน
4. เพื่อหาแนวทางการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาในการอุทธรณ์คำสั่งไม่ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวน

สมมติฐานของการวิจัย

สิทธิของผู้ต้องหาในการอุทธรณ์คำสั่งไม่ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวน ยังมีความไม่ชัดเจน ผู้มีอำนาจพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวนเป็นเพียงการใช้ดุลยพินิจของหัวหน้าสถานี ระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหาที่มีความไม่แน่นอน เป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจในการพิจารณาการปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวนใช้ดุลยพินิจได้ และไม่มีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนดให้ผู้ต้องหาสามารถอุทธรณ์คำสั่งที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวเหมือนกับกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล เห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมตัวผู้ต้องหาให้สอดคล้องกับสิทธิของผู้ต้องหาที่บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อเสริมสร้างความยุติธรรมให้กับบุคคลสมกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้การวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยศึกษาดำรง วิทยานิพนธ์ เอกสารทางวิชาการ บทความจากวารสารกฎหมาย สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เพื่อวิเคราะห์หาคำตอบและชี้ให้เห็นถึงประเด็นที่ตั้งสมมติฐานไว้ภายใต้หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ว่ามีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสิทธิของผู้ต้องหาในการอุทธรณ์คำสั่งไม่ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวนอย่างไร

ผลการวิจัย

ประการที่หนึ่ง ปัญหาสิทธิของผู้ต้องหาในการอุทธรณ์การถูกควบคุมตัวในชั้นสอบสวน เมื่อมีการควบคุมตัวผู้ต้องหาจะเกิดผลกระทบหลายอย่างต่อตัวผู้ต้องหาและครอบครัว และคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวถือว่าเป็นการจำกัดสิทธิ ดังนั้น การพิจารณาว่าควรควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือให้ปล่อยตัวชั่วคราวควรคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เมื่อพิจารณาตามหลักสิทธิมนุษยชนจะเห็นได้ว่า สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่มีติดตัวบุคคลทุกผู้ทุกนาม ไม่ว่าจะยากดีมีจนหรือจะเป็นคนแบบไหนก็ตาม โดยเสรีภาพถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน เป็นสิทธิตามธรรมชาติที่มีมาแต่ดั้งเดิม อีกทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 3 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ได้บัญญัติถึงสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยไว้ จึงแสดงให้เห็นว่าสิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น การกระทำอะไรที่เป็นการกระทบถึงสิทธิของบุคคลอื่นย่อมกระทำมิได้ ซึ่งการควบคุมตัวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนโดยไม่ให้ประกันตัวหรือประกันตัวได้แต่ต้องมีหลักทรัพย์มาวางนั้น เป็นการลดทอนคุณค่าของการเป็นมนุษย์ที่ต้องถูกควบคุมตัวทั้งที่ยังเป็นเพียงผู้ต้องสงสัย หรือต้องใช้ทรัพย์สินเพื่อแลกอิสรภาพซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่สมควร ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมระหว่างผู้ที่มีฐานะดีกับผู้ที่มีฐานะไม่ดี และไม่เป็นไปตามหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่สำคัญ และเป็นหลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลในกระบวนการยุติธรรม โดยในประเทศไทยมีการรับรองหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรค 2 ความว่า “ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเหมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่า หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนั้นได้รับการรับรอง ได้ถูกใช้ในความหมายอย่างกว้างคือ ไม่เพียงเป็นหลักในการพิสูจน์ความผิดในคดีอาญาที่ต้องทำงานปราศจากความสงสัยอันควรเท่านั้น แต่เป็นการเรียกร้องให้รัฐปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาอย่างผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิด ผู้ต้องหาทุกคนย่อมมีสิทธิจะไม่ถูกคุมขังและได้รับการปฏิบัติว่าผู้นั้นไม่ใช่ผู้กระทำความผิด ดังนั้น จึงไม่ควรตัดสิทธิของผู้ต้องหาที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวอย่างเป็นธรรม ผลของการได้รับอนุญาตปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวนไม่ว่าจะมีประกันหรือหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ตาม จะมีผลคือผู้ต้องหาไม่ถูกควบคุมตัวระหว่างสอบสวน ทำให้มีโอกาสต่อสู้คดีได้มากขึ้น ผู้ต้องหาจะมาพบพนักงานสอบสวนก็ต่อเมื่อจะส่งสำนวนพร้อมตัวผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการเมื่อสอบสวนเสร็จสิ้น ภายใน 6 เดือน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 113 “เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการสั่งปล่อยตัวชั่วคราวไม่ว่าจะมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันหรือไม่ การปล่อยตัวชั่วคราวนั้นให้ใช้ได้ระหว่างการสอบสวน หรือจนกว่าผู้ต้องหาถูกศาลสั่งขังระหว่างสอบสวน หรือจนถึงศาลประทับฟ้อง แต่มิให้เกิน

สามเดือนนับแต่วันแรกที่มีการปล่อยตัวชั่วคราว ไม่ว่าจะเป็นการปล่อยตัวชั่วคราวโดยพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นทำให้ไม่อาจสอบสวนได้เสร็จภายในกำหนดสามเดือนจะยืดเวลาการปล่อยตัวชั่วคราวให้เกินสามเดือนก็ได้ แต่มีให้เกินหกเดือน” เมื่อการปล่อยตัวชั่วคราวสิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่งแล้ว ถ้ายังมีความจำเป็นต้องควบคุมผู้ต้องหาไว้ต่อไป ให้ส่งผู้ต้องหามาศาลและให้นำบทบัญญัติมาตรา 87 วรรคสี่ถึงวรรคเก้ามาใช้บังคับ หากไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวนแต่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นศาล ผู้ต้องหาจะต้องมารายงานตัวที่ศาลทุกครั้งเมื่อครบระยะเวลาผิดฟ้องหรือฝากขัง จะเห็นได้ว่าอำนาจพิจารณาสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวนคือหัวหน้าสถานีตำรวจ เมื่อไม่อนุญาตถือว่าคำสั่งไม่อนุญาตดังกล่าวเป็นที่สุดท้ายนับแต่ผู้ยื่นคำร้องได้ทราบคำสั่งไม่อนุญาตดังกล่าว และแม้จะไม่ตัดสิทธิของผู้ต้องหาที่จะยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวใหม่ก็ตาม แต่การยื่นคำร้องฉบับใหม่ก็ต้องแสดงเหตุผลเพิ่มเติม หรือมีการเพิ่มเติมหลักทรัพย์หรือหลักประกันเป็นการสร้างภาระแก่ผู้ต้องหา และผู้มีอำนาจพิจารณาสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตก็ยังเป็นหัวหน้าสถานีตำรวจคนเดิม แต่ในชั้นศาลผู้มีอำนาจพิจารณาจะแตกต่างออกไป เนื่องจากในชั้นศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 ทวิ มีการตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจของศาลชั้นต้นอีกครั้งหนึ่งโดยกำหนดให้อุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้นไปยังศาลอุทธรณ์

ประการที่สอง ปัญหาระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน การขออำนาจฝากขังยาวนานจนเกินไป โอกาสที่คดีจะเสร็จไปโดยรวดเร็วจะมีน้อยยิ่งขึ้น เนื่องจากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการสามารถใช้ประโยชน์จากระยะเวลาควบคุมตัวผู้ต้องหาที่มีอยู่ตามกฎหมายได้เต็มที่และเต็มระยะเวลาที่กำหนดไว้ใน มาตรา 87 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และในทางปฏิบัติก็เป็นไปได้ว่าจะสอบสวนและฟ้องร้องผู้ต้องหาต่อศาลให้เสร็จก่อนครบกำหนดระยะเวลาควบคุมตัว การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนสามารถกระทำได้ง่ายเนื่องจากผู้ต้องหาเองก็ให้การรับสารภาพในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนแล้ว ในการสอบถามผู้ต้องหาว่าจะคัดค้านการฝากขังประการใดหรือไม่นั้น หากผู้ต้องหาให้การรับสารภาพในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนแล้ว มักพร้อมให้การรับสารภาพในชั้นศาลเช่นกัน แต่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการก็ยังยื่นคำร้องขอให้มีการควบคุมตัวผู้ต้องหาต่อศาลอยู่ ศาลก็ไม่สามารถตัดสินใจได้แม้ว่าผู้ต้องหาต้องการรับสารภาพในชั้นศาลก็ตาม เพราะยังอยู่ในชั้นฝากขังของพนักงานสอบสวน โดยพนักงานสอบสวนอ้างเหตุยังสอบสวนไม่แล้วเสร็จ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศถึงเหตุจำเป็นในการควบคุมตัวผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าในการควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นต้องพิจารณาทั้ง “เหตุและความจำเป็น” ในการควบคุมตัวผู้ต้องหาควบคู่กันไป เหตุจำเป็นดังกล่าวข้างต้นนั้นกฎหมายใช้คำว่า “เหตุสุดวิสัยหรือมีความจำเป็นอย่างอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้” ซึ่งเป็นกรณีที่ต้องแสดงหลักฐานด้วย การอ้างเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมิอาจ

กล่าวล่วงหน้านั้น เป็นการให้ดุลยพินิจกับพนักงานสอบสวนในการพิจารณาถึง “เหตุและความจำเป็น” เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่นแล้วจะเห็นได้ว่า การควบคุมตัวผู้ต้องหาของประเทศญี่ปุ่นจะต้องเป็นกรณีมีเหตุที่เชื่อว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด ในขณะที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยใช้คำว่า “เหตุสุจริตหรือมีความจำเป็นอย่างอื่น” ดังนั้น เหตุในการควบคุมตัวผู้ต้องหาของประเทศญี่ปุ่นจึงค่อนข้างเป็นกรณีที่มีพยานหลักฐานหนาแน่นพอสมควรที่จะทำให้ศาลเชื่อได้ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดนั้น ๆ ในขณะที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยยังเปิดโอกาสให้พนักงานสอบสวนใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาเหตุจำเป็นซึ่งผู้ต้องหาอาจจะเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ได้ เหตุในข้อนี้จึงน่าจะกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหา ควรแก้ไขบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ชัดเจนเกี่ยวกับการควบคุมตัวผู้ต้องหา เพื่อป้องกันเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติใช้ดุลยพินิจในการควบคุมผู้ต้องหาโดยมิชอบ โดยต้องพิจารณาถึงการรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างค่อนข้างแน่ชัดจนถึงขั้นน่าเชื่อถือได้ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดจริงมากกว่าเป็นแค่การสงสัยของเจ้าพนักงาน จึงควรแก้ไขให้ใกล้เคียงกับหลักการของประเทศญี่ปุ่นซึ่งให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหา

ประการที่สาม ปัญหาผู้มีอำนาจพิจารณาสั่งไม่ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวน ตามคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/56 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 บทที่ 2 เรื่องการอำนวยความสะดวกทางอาญา หมวดการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์หรือไม่มีความผิดจนกว่าศาลจะได้พิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิด การปล่อยตัวชั่วคราวจึงเป็นมาตรการที่มีความสำคัญยิ่ง หากผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวอยู่ในระหว่างการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ให้ดำเนินการดังนี้

1. ให้หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน กำหนดลำดับอาวุโสของพนักงานสอบสวนไว้ตามกฎคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ ว่าด้วยการกำหนดลำดับอาวุโสของข้าราชการตำรวจในการรักษาราชการแทน มีอำนาจเป็นผู้พิจารณาสั่งปล่อยตัวชั่วคราวแทนได้
2. ให้หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนพิจารณาสั่งคำร้องให้ปล่อยตัวชั่วคราวโดยเร็ว โดยให้พิจารณาสั่งให้เสร็จสิ้นภายใน 1 ชั่วโมงนับแต่ได้รับเรื่อง เว้นแต่มีกรณีเหตุจำเป็นไม่อาจพิจารณาสั่งการได้ภายในกำหนด ให้บันทึกเหตุจำเป็นนั้นไว้ในคำร้องหรือบันทึกเสนอสัญญาประกัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 24 ชั่วโมง นับแต่ได้รับคำร้อง

จะเห็นได้ว่ากฎหมายและระเบียบคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติดังกล่าว จะให้อำนาจหัวหน้าพนักงานสอบสวนหรือหัวหน้าสถานีตำรวจเป็นผู้มีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจสั่งปล่อยตัวชั่วคราวหรือไม่ปล่อยตัวชั่วคราว และตามหลักการบริหารงานบุคคล หัวหน้าสถานีเป็นผู้บริหารระดับสูงสุดในสถานีตำรวจ ในการปฏิบัติหน้าที่มีการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบตามสายการบังคับบัญชา ได้แก่ ฝ่ายอำนวยการหรือธุรการ ฝ่ายสอบสวน ฝ่ายสืบสวน ฝ่ายป้องกันปราบปราม และฝ่ายจราจร

โดยมีหัวหน้างานแต่ละฝ่ายเป็นผู้รับผิดชอบ หัวหน้าสถานีจึงอาจไม่ทราบรายละเอียดในการปฏิบัติทุกเรื่องที่เกิดขึ้นในสถานีตำรวจ หากพิจารณาหลักเกณฑ์เงื่อนไขการไม่ปล่อยตัวชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1 จากกรณีดังกล่าวจะเห็นว่า หัวหน้าสถานีซึ่งเป็นผู้ใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาไม่ปล่อยตัวชั่วคราวนั้น บางกรณีอาจจะไม่ทราบพฤติการณ์หรือข้อมูลด้านอื่นของผู้ต้องหาตามเงื่อนไขในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1 หรือทราบข้อมูลของผู้ต้องหาที่จะต้องพิจารณาตามเงื่อนไขไม่ปล่อยตัวชั่วคราวไม่ละเอียดครบถ้วนเท่ากับหัวหน้างานฝ่ายต่าง ๆ และตัวพนักงานสอบสวนเจ้าของคดีซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติการในพื้นที่ที่รับรู้รับทราบพฤติการณ์และข้อมูลเชิงลึกของผู้ต้องหาว่าเป็นอย่างไร เช่น ผู้ต้องหาเคยหลบหนีประกันในชั้นศาลมาแล้วกี่ครั้ง หรือเคยมีพฤติการณ์ไปข่มขู่หรือยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน เป็นต้น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศในประเด็นดังกล่าว การพิจารณาคำสั่งให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือไม่ให้ประกันนั้นมีความแตกต่างกัน เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาให้ศาลเป็นผู้พิจารณาอนุญาต ประเทศอังกฤษให้เจ้าพนักงานตำรวจและเจ้าหน้าที่ควบคุมเป็นผู้พิจารณาอนุญาต ประเทศเยอรมนีให้ศาลเป็นผู้พิจารณาอนุญาต ส่วนประเทศญี่ปุ่นนั้นผู้ต้องหาไม่มีสิทธิขอประกันในชั้นพนักงานสอบสวนและชั้นอัยการ เมื่อวิเคราะห์ทั้งกฎหมายไทยและต่างประเทศแล้ว เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์เกินกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดจริง ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการมีคณะกรรมการปล่อยตัวชั่วคราวระดับสถานีตำรวจ จะส่งผลดีต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหามากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ควรเพิ่มเติมข้อความตามวรรคท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1 โดยบัญญัติว่า “ให้ผู้ต้องหาที่มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวนต่อผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจสูงกว่าอีกระดับชั้นหนึ่งเป็นผู้พิจารณา โดยผลการอุทธรณ์ให้ถือเป็นที่สุด และเห็นควรแก้ไขมาตรา 87 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยให้มีการจำกัดเวลาควบคุมตัวผู้ต้องหาให้สั้นลง รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 บทที่ 2 เรื่องการอำนวยความสะดวกในคดีอาญาในข้อ 5 เรื่อง การปล่อยตัวชั่วคราว ในข้อ 5 เรื่องการปล่อยตัวชั่วคราว หัวข้อ 5.1 โดยให้มีคณะกรรมการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนระดับสถานีตำรวจประกอบด้วย 1) หัวหน้าสถานี 2) หัวหน้างานป้องกันปราบปราม 3) หัวหน้างานสืบสวน 4) หัวหน้างานสอบสวน และ 5) พนักงานสอบสวนเจ้าของคดี

บรรณานุกรม

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2544). *คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในขั้นตอนก่อนการพิจารณา*. กรุงเทพฯ: จีระรัชการพิมพ์.
- คณิต ฒ นคร. (2542). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- คณิง ภาไชย. (2537). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณิง ภาชัย และณรงค์ ใจหาญ. (2530). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. กรุงเทพฯ: มิตรนราการพิมพ์.
- จิรนิติ หะวานนท์. (2543). *สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามมาตรฐานรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- มารุต บุณนาค. (2550). *สิทธิขั้นพื้นฐานในคดีอาญา*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2543). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- วิชัย ศรีรัตน์. (2543). *สิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย*. นนทบุรี: ศูนย์กฎหมายสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุวัฒน์ชัย ใจหาญ. (2536). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มิตรสยาม.